

Maatschappijleer in Georgië

Wolter Blankert

Veertien docenten Maatschappijleer, Aardrijkskunde en Geschiedenis offerden hun meivakantie op om zich in heden en verleden van Georgië en Armenië te verdiepen. Zij kwamen tot de conclusie dat deze beide voormalige sovjetrepublieken aan de Aziatische kant van de Kaukasus niet verder van ons af staan dan bijvoorbeeld Slowakije. Het Europees Platform stelde beurzen voor dit studiebezoek beschikbaar en Wolter Blankert reisde mee.

Van buiten ziet het gebouw van de Rcheulishvilschool in Tbilisi, de levendige hoofdstad van Georgië, er indrukwekkend uit. Het interieur met verpulverde parketvloeren en wanden en deuren vol gaten wekt daarentegen de indruk dat onderhoud sinds de oplevering in 1895 achterwege is gebleven. Toch lijdt het onderwijs daar niet onder, met klassen van maximaal twintig leerlingen in de bovenbouw van de hier gangbare middenschool (met leerlingen in de leeftijd van 12 tot en met 16 jaar). Sinds de grote onderwijshervorming van 2005 moeten Georgische scholen, net als de Nederlandse, met elkaar concurreren om de gunst van de leerlingen, waarvan het aantal de financiering bepaalt. Dit is een reactie op de corruptie van het post-sovjettijdperk, waarin vriendjespolitiek en omkoping plaatsing op een ruim gefinancierde eliteschool garandeerden, terwijl de overige scholen met veel minder geld moesten rondkomen.

Drugs

Die onderwijshervorming bracht ook Maatschappijleer op het rooster van de hoogste klas, met leerlingen in de leeftijd van 15 en 16 jaar. De gebruikte methode lijkt veel op een traditioneel

Nederlands leerboek met bekende thema's: werking van het politieke systeem, mens en samenleving, criminaliteit, media en internationale organisaties. Zou Sandra Roelofs, de Zeeuwse vrouw van president Michail Saakasjvili hier de hand in hebben gehad? Onzin natuurlijk, maar de overeenkomst blijft opmerkelijk.

Die overeenkomst geldt ook voor de les: een discussie over legalisering van softdrugsgebruik, in het verleden een geliefde lesvulling in Nederland. De bevlogen lerares geeft bij de start van de discussie het heft uit handen, alles wordt aan de leerlingen overgelaten. Een verlegen ogende jongen moet de discussie in goede banen leiden en dat gaat hem met speels gemak af. Volgens vertrouwd concept verdedigt de ene helft het pro-standpunt en de andere helft de tegenargumenten. Zo op het oog heeft dat weinig met de werkelijke opvattingen te maken, het gaat er kennelijk om zoveel mogelijk argumenten boven tafel te krijgen. De leerlingen zelf geven zich niet bloot bij hun uitstekende presentaties. Op een vraag of hasjgebruik veel voorkomt volgt een aarzelende bevestiging, maar meer persoonlijke vragen worden met een verstandig zwijgen afgedaan. De

bezoekers proberen als tegenprestatie het Nederlandse beleid uit de doeken te doen, maar dat blijkt onbegonnen werk.

Activerend

Een andere les laat zien dat ook van een *frontale* aanpak de vonken kunnen afspatten: een *Socratisch leergesprek* op zijn best. Vol overgave legt de lerares haar leerlingen steeds weer nieuwe, kennelijk aansprekende vragen voor. De leerlingen spelen daar gretig op in. Het is duidelijk dat *activerende werkvormen* niet aan Georgië voorbij zijn gegaan. Dat zal mede te danken zijn aan de onderwijshervorming, met veel nadruk op de school als instituut om naast nationale waarden ook democratisch burgerschap te bevorderen. Na die lesbezoeken spelen mannelijke delegatieleden een potje voetbal met wat leerlingen. Voetballende leerkrachten betekenen voor deze jongens al iets bijzonders, want het onderwijs wordt vrijwel geheel verzorgd door vrouwen, die niet snel een bal zullen beroeren, al was het maar vanwege de in Georgië populaire naaldhak. Dit sportief intermezzo biedt de andere bezoekers uit Nederland gelegenheid informeel met leerlingen en leerkrachten van gedachten te wisselen: zijn ze te spreken over hun president? 'Saakasjvili heeft veel goeds gedaan. Je

Georgische leerling verdedigt het pro-standpunt, rechts de discussieleider (foto: Wolter Blankert)

bent nu heel vrij en zijn vrouw is fantastisch, maar voor werk heeft hij niet gezorgd en hij komt zijn beloften niet na. Op hem stemmen kan niet meer. Na twee termijnen is hij onverkiesbaar. Daarom moet premier Bidzina Ivanisjvili een kans krijgen', aldus de Georgische gesprekspartners, 'Ivanisjvili heeft laten zien dat hij wat kan, anders zou hij geen miljardair zijn. Hij heeft al veel voor het land gedaan: hij heeft aan kerkenbouw bijgedragen (in Georgië schieten nieuwe kerken als paddenstoelen uit de grond, met de enorme kathedraal van Tbilisi als klapstuk) en een hypermoderne brug laten bouwen; alles van zijn eigen geld'. Dankzij een klinkende overwinning van zijn partij *Georgische droom* bij de parlementsverkiezingen eind vorig jaar verkreeg deze vroegere bondgenoot van Saakasjvili het premierschap en de algemene verwachting is dat hij dit najaar de presidentsverkiezingen kan winnen als hij meedoet. Overigens heeft het parlement besloten dat na deze verkiezingen de politieke leiding bij de premier berust; nu heeft de president nog grote bevoegdheden. 'Hij wil ook betere relaties met Rusland, dat is goed.

Net als veel Georgiërs heb ik familie in Rusland', merkt een jongen nog op.

Josef Stalin

Eduard Sjevardnadze, die door de *Rozenrevolutie* van 2003 uit het presidentieel paleis werd verjaagd, zegt deze leerlingen nog maar weinig. Een leraar laat weten dat men hem zijn wanbestuur heeft vergeven en dat hij als gerespecteerde oudere staatsman een teruggetrokken bestaan leidt. Landen als Polen en Hongarije mochten wel een standbeeld voor hem oprichten, vind ze, want hij was als minister van Buitenlandse Zaken onder Michail Gorbatsjov de pleitbezorger voor het vreedzaam loslaten van de *satellietstaten* in 1989. Josef Stalin zegt de leerlingen heel wat meer, maar ze begrijpen wel dat enige behoedzaamheid hier op zijn plaats is. Enkele leerlingen roemen zijn succes in de Tweede Wereldoorlog, maar minder fraai is natuurlijk dat hij heel wat mensen had laten vermoorden... 'en dat hij van de Sovjet-Unie geen democratie heeft gemaakt', voegt een meisje daar nog aan toe. Een vergelijking met Adolf Hitler vinden ze bespottelijk: Hitler was gek, Stalin niet, die heeft ook veel

opgebouwd. We moeten vooral het Stalinmuseum in zijn geboorteplaats Gori bezoeken.

Van Lavrenti Beria, Stalins Georgische kompaan, berucht als hoofd van de geheime politie, hebben ze nog nooit gehoord. Vergeten is dat hij tijdens de Tweede Wereldoorlog ook minister van Bewapening was en daarbij, zijn door vriend en vijand bewierookte Duitse evenknie, Albert Speer, volledig aftroefde (vanaf 1943 produceerde de Sovjet-Unie meer tanks, en nog opmerkelijker, van betere kwaliteit dan Duitsland).

De dag ervoor had het gezelschap dat Stalinmuseum al bezocht. Zijn enorme standbeeld op het centrale plein van Gori is twee jaar geleden verwijderd, maar het monumentale museum blijft zijn prestaties in beeld brengen, met honderden portretten (foto's, schilderijen, geknoopt in tapijt, geweven in zijde), meubelstukken en door bewonderaars van overal ter wereld toegezonden cadeaus. Hier kan men T-shirts en mokken met zijn beeltenis aanschaffen, naast tal van andere Stalin-snuisterijen. Verder valt er zijn houten geboortehuisje onder een baldakijn van steen

te bewonderen. Wie erop wijst dat dit bij Hitler ondenkbaar is, moet zich wel realiseren dat dit waarschijnlijk anders zou liggen als hij de oorlog had gewonnen en de democratie in Duitsland zich naderhand toch zou hebben hersteld, hoe wrang (en speculatief) dat ook klinkt.

Burgeroorlog

Aan de Georgische identiteit twijfelt geen leerling of leerkracht: de eigen taal en kerk hebben zich eeuwenlang tijdens invallen en bezetting door Mongolen, Perzen, Turken en Russen gehandhaafd. Het is een vanzelfsprekende taak van het onderwijs die identiteit te versterken en bij Geschiedenis het heldhaftige verzet tegen de onderdrukkers op te hemelen. In bijna elk leslokaal hangt een Georgische vlag.

Triest is dat Georgië die terecht zo gekoesterde identiteit kort na de onafhankelijkheid, toen blind nationalisme de boventoon voerde, aan de *autonome republieken* op haar grondgebied wilde opdringen, met als resultaat dat deze zich afscheidden. In de Sovjet-Unie en op het internationaal toneel gold de

stilzwijgende afspraak dat de vijftien sovjetrepublieken onafhankelijk konden worden, maar dat verder niet aan de grenzen moest worden gemorrelt. Het altijd al zeer autonome Abchazië (met een belangrijke moslimminderheid en

traditioneel veel Russische invloed) had daar geen boodschap aan en verklaarde zich onafhankelijk, waardoor Georgië de helft van de Zwarte Zeekust kwijt raakte. Zuid-Ossetië (met een eigen taal en iets afwijkende kerk) volgde dit voorbeeld. Dit leidde tot een burgeroorlog met grootschalige etnische zuivering, vergelijkbaar met de strijd in Joegoslavië. Daarbij wierp Rusland zich als beschermer van deze *onafhankelijke* republieken op.

De leerlingen lijken zich er niet heel druk over te maken: 'natuurlijk horen die gebieden bij Georgië, maar we moeten

het vreedzaam zien op te lossen. De oorlog in 2008 tegen Rusland was een stomme fout', lijkt de overheersende gedachte.

Dat standpunt wordt gedeeld door de huidige premier Ivanisjvili. Hij wil

'De oorlog tegen Rusland was een stomme fout'

zowel de relatie met Rusland verbeteren als Georgië het lidmaatschap van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) bezorgen. Hoe hij dat denkt te kunnen combineren, moet nog blijken. ◀

*Wilt u op dit artikel reageren,
stuur dan een e-mail naar:
w.blankert@maatschappijenpolitiiek.nl.*